

Şehrin

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Kafızası

CILT: 7 • SAYI: 25

50. YILA
ÖZEL

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

12 KASIM 2025 ÇARŞAMBA

her çağın masalı:
bozdoğanla
sarı yılan

hasan dayı

şehitlerin duası

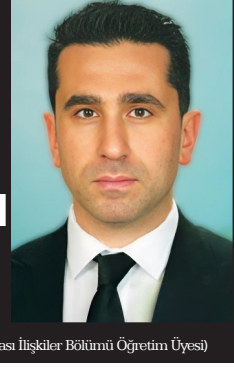
erkek, kız

**YÜZDE YÜZ TÜRK OLDUĞUN
GÜN CİHAN SENİNDİR!**

**HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'I
RAHMETLE ANIYORUZ**

Vefatının 50. Yıl dönümü Anısına NİHAL ATSIZ'IN SÜRELİ YAYINCILIK FAALİYETLERİ

**MURAT
YILMAZ**

(Kastamonu Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi)

Türk milliyetçiliğinin önemli ismi Nihal Atsız (1905-1975) yaşadığı sürede Türkçülük fikrinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Ömrünü Türk ülküsünün meseleleriyle uğraşarak, tarih, dil ve edebiyat alanlarında çalışmalar yaparak geçirmiştir. Atsız'ın kendine özgü tavizsiz kişiliği, geri adım atmayan tavrı ve Türkiye'nin meselelerini Türkçülük noktasından çözümleyişi onu Türk milliyetçiliğinin 20. yüzyıldaki önde gelen kişisi hâline sokmuştur. Atsız'ın Türkçülük fikrinin gelişimini sağlamada yaptığı ilmi ve edebi çalışmaların katkıları yanında süreli yayıncılık faaliyetleri de önemli pay sahibidir. 1930'larda başlayan süreli yayıncılık hayatı 1975'teki ölümüne dek sürmüştür. Bu süreçte Atsız birçok dergi çıkarmış ve bazen imtiyaz sahibi bazen baş yazarı olarak bulunmuştur. Dergicilik faaliyetleri 20. yüzyılda özellikle fikri ve edebi hareketler için önemli bir yayılım alanıdır. Kitle iletişim araçlarının çok kısıtlı kaldığı, insanların ülke ve dünya gündemini radyolardan öğrendiği bu dönemde Türkiye'de basın-yayın faaliyetleri oldukça zengin bir külliyatı oluşturmuştur. Cumhuriyet'in erken döneminde günlük gazetelerin yanı sıra fikir, edebiyat, sanat, bilim, kültür ve kadın konularında birçok haftalık, on beş günlük veya aylık süreli yayınlar ortaya çıkmıştır. Süreli yayın faaliyetleri Türkçülük için de fikri yayılım, gündem konularını tartışma yanında propaganda yapma ve kamuoyu oluşturma noktasında önemli hizmet görmüştür. II.

Dünya Savaşı sırasında ve özellikle Soğuk Savaş döneminde toplumu yönlendirmede süreli yayınların rolü oldukça büyüktür. Üstelik süreli yayınlar dergi üzerinden teşkilatlanmayı sağladığı için bir güç belirtisi ve aynı fikir mensuplarına ortak hareket etme imkanını vermiştir. Bu özellikler yalnız Türkçü dergiler için değil, diğer ideolojik fikirler için de geçerli bir durumdur. Nihal Atsız, 1926 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin edebiyat bölümüne kaydolarak ilmi hayata adım atmıştır. 1931 yılındaysa aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Atsız'ın süreli yayıncılık faaliyetleri de ilk olarak buradaki görevi sırasında başlamıştır. 15 Mayıs 1931'de Atsız Mecmua ismiyle ilmi, edebi ve fikir dergisi Atsız tarafından çıkarılmıştır. Aylık olarak yayımlanan dergi kapağında Ziya Gökalp'ın "Ben, sen, o yok; biz varız" ve "Bütün Türkler bir ordu. Katılmayan kaçaktır" cümlelerini kullanarak fikri birlik ve beraberliğe işaret etmiştir. Dergide Atsız dışında birçok ilim adamı ve edebiyatçı yer almıştır. Zeki Velidi Togan, Mehmed Fuad Köprülü, Abdülkadir İnan, Ahmed Caferoğlu, Pertev Naili Boratav ve Sabahaddin Ali derginin yazar kadrosunda dikkat çeken isimlerdir. Son iki isim Atsız'ın sınıf arkadaşı olmakla birlikte ilerleyen yıllarda Atsız'la fikri olarak karşı karşı-

İÇİNDEKİLER

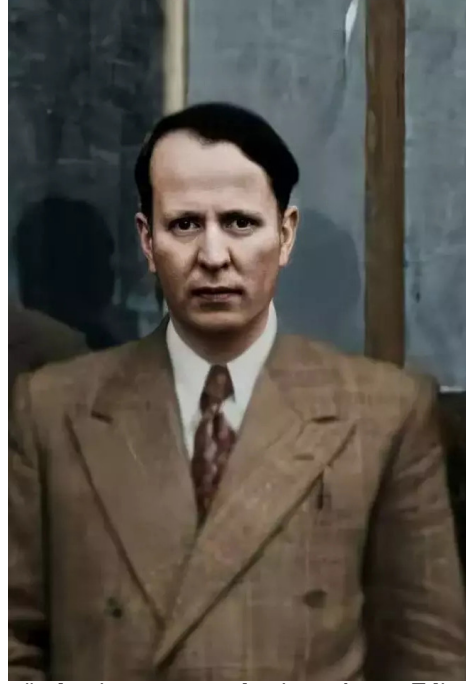
• VEFATININ 50. YIL DÖNÜMÜ ANISINA
NİHAL ATSIZ'IN SÜRELİ YAYINCILIK FAALİYETLERİ
MURAT YILMAZ

• ATSIZ'IN RUH ADAMI
ANUŞ GÖKCE

• ŞİİRLERİYLE HÜSEYİN NİHAL ATSIZ
BÜLENT ÇEVİK

ya gelecektir. Atsız Mecmua genel olarak incelendiğinde Türkçülük fikri doğrultusunda yayın politikası izlediği, özellikle tarih, edebiyat ve kültür konularına oldukça fazla yer verdiği görülmektedir. "Türkçü" ve "köycü" sloganıyla kendisini Ziya Gökalp'ın halka doğru yöntemine yaklaştıran dergi, içeriğiyle birlikte Türkçülük fikrinin topluma yayılması konusunda çaba göstermiştir. Derginin dikkat çekici yönlerinden birisi de Türk Dünyası'na yönelik yayın politikası oluşturmıştır. Türkçülüğün tamamlayıcısı olan Turancılık fikri siyasi yönden bütün Türklerin birleşmesini öngörmektedir. Atsız Mecmua, Türkistan'da yaşayan Türklerle tarih, kültür ve dil ortaklığını vurgulayarak o dönemde bağımsız tek Türk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu coğrafyadaki başka devletlerin egemenliğinde kalmış soydaşlarını unutmaması gerektiğini sayfalarında işlemiştir. Atsız'ın Türk Dünyası'nın bağımsızlığına yönelik hassasiyeti ve Türkiye'nin dış politikasında Türkistan'ın yer alması gerektiği görüşü çıkardığı derginin ana temalarından birini oluşturmuştur. Atsız Mecmua yayın hayatını 25 Eylül 1932'ye kadar sürdürmüştür. Bu sürede toplam 17 sayı çıkmıştır. Atsız'ın I. Türk Tarih Kongresi'nde yaşananlar üzerine Türkiyat Enstitüsü'ndeki görevine son verilmesiyle dergi de yayın hayatından çekilmiştir. Ancak Atsız yayıncılık faaliyetlerine çok geçmeden yeniden başlamıştır.

Atsız enstitüdeki görevinden alındıktan sonra kısa süreli Malatya'da öğretmenlik yapmış ve sonra da Edirne Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Burada bulunduğu sırada 5 Kasım 1933'te aylık olarak Orhun isimli dergiyi çıkarmaya başlamıştır. Bu dergi de tıpkı Atsız Mecmua gibi tarih, kültür ve edebiyat ağırlıklı olarak Türkçülük fikrini işlemiştir. Dergide Orhan Şaik Gökyay ve "Atsız'a Yoltaş" müstearıyla Fethi Tevetoğlu gibi isimlerin şiirleri dikkat çekmekle birlikte Orhun'un içeriğinde Atsız'ın Türk tarihi hakkındaki görüşlerini yansıtan yazı dizisi ve bazı siyasilere yaşadığı polemikler üzerine kurulu baş yazılar göze çarpmaktadır. Bu polemiklerin yansımaları ve aynı zamanda Türk Tarih Kurumu tarafından çıkarılan lise tarih kitaplarındaki yanlışları dergi

gündemine taşıyıp eleştiren Atsız, Edirne'deki öğretmenlik görevinden alınacak ve Orhun dergisi Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılacaktır. Dergi 16 Temmuz 1934 tarihinde çıkan 9. sayısı ile bu şekilde sona ermiştir. Atsız dergide yarım kalan yazı dizisini sonradan kitap hâline getirerek Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar adıyla kitaplaştıracaktır. Bir süre sonra İstanbul'da farklı okullarda öğretmenlik görevine devam etse de Atsız'ın yayıncılık faaliyetleri dokuz yıllık bir kesintiye uğramıştır.

1 Ekim 1943 tarihinde Orhun dergisi 10. sayısı ile birlikte yeniden aylık olarak çıkmaya başlamıştır. Ancak bu süreçte de derginin yayın hayatı uzun sürememiştir. 1 Mart 1944 tarihli 15. sayıda derginin baş yazısı olarak Atsız'ın kaleme aldığı "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye Açık Mektup" isimli yazı büyük ses getirmiştir. Atsız'ın bu yazısında komünizm tehlikesine işaret etmesi ve bazı devlet kadrolarına komünistlerin yerleştirildiği görüşü İstanbul ve Ankara çevrelerinde yankı uyandırmıştır. Orhun'un ilgili sayısının binlerce nüsha sattığı bu gelişmeden sonra Atsız, 1 Nisan 1944 tarihli 16. sayıda yine Şükrü Saraçoğlu'na hitaben ikinci mektubu kaleme almış ve bu yazıda da bahsettiği devlet kadrolarındaki isimlerden bazılarını ifşa etmiştir. Bu mektup derginin akıbetini belirlemiştir. Zira mektuplardaki iddialar ne-

deniyle aleyhinde dava açılıp Ankara'ya giden Atsız orada Sabahaddin Ali ile hukuk mücadelesi vermiştir. Bu davanın duruşmaları sırasında 3 Mayıs 1944 tarihinde Türkçü üniversite ve lise öğrencileri Ulus Meydanı'nda büyük bir gösteri düzenlemiştir. Ardından gelişen olaylarla Atsız ve daha birçok Türkçü ismin dahil olduğu İrkçılık-Turancılık Davası başlamış ve Orhun dergisi de bir kez daha kapatılmıştır. İrkçılık-Turancılık Davası'nda hükümeti devirmek ve darbe teşebbüsü gibi suçlarla sanık olarak yargılanan 23 kişi çeşitli cezalara mahkûm edilmiş ise de sonrasında bozulan kararlar 23 Ekim 1945'te serbest bırakılmışlardır. Atsız bu olayın maddi ve manevi sonuçlarını ömrü boyunca çekmeye devam etmiş olmakla birlikte yayıncılık faaliyeti de yine araya girmiştir.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 Türk siyasi tarihi açısından olduğu gibi Türkçülük açısından da önemli bir dönemin başlangıcını ifade etmektedir. Siyaseten Tek Parti Dönemi sona ererken Türkçü süreli yayınlar arasına yeni bir dergi de eklenmiştir. 6 Ekim 1950'de Orkun adıyla yeni bir neşriyat yayın hayatına başlamıştır. Derginin imtiyaz sahibi Atsız olmamakla birlikte dergi onun uhdesinde çıkmıştır. İsmet Tümtürk derginin sahibi olarak yazılmıştır. Ancak derginin idarehanesi Atsız'ın ikametgâhı olarak gösterilmiş, başyazar olması yanında derginin içeriğinin kontrolünü de sağlamıştır. Der-

ginin kapanma sürecini de belirleyen yine kendisi olmuştur. Bundan dolayı Orkun bir anlamda Atsız'ın süreli yayıncılık faaliyeti kapsamında değerlendirilecek bir dergidir. 1948 yılında derginin çıkarılması fikri hâsıl olmuşsa da 1950'ye kadar beklenilmek zorunda kalınmıştır. Tek Parti Dönemi'nin sona ermesinden sonra çıkan kapsamı itibarıyla ilk önemli Türkçü dergi sayılabilecek Orkun, isminden de anlaşılabilceği üzere Orhun'un mirasını devralmıştır. Toplamda 68 sayı çıkan dergi haftalık yayın periyoduna sahiptir. Dergide imzası bulunan 250'ye varan isim arasında İrkçılık-Turancılık Davası'nda yargılananlar da vardır. Gerek bu dava sürecinde yaşananlar gerekse Tek Parti Dönemi'nin diğer meseleleri dergide gündemi belirlemiştir. Atsız Mecmua ve Orhun'dan farklı olarak ilmi ve edebi yazılara daha az yer ayıran dergi Türkçülük karşıtlarıyla mücadeleyi görev bilerek ideolojik esaslı bir yayın politikası belirlemiştir. Bununla birlikte dergide Türk milliyetçiliğinin farklı katmanlarında yer alan isimlerin olması ilerleyen süreçte birtakım anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına ve nihayetinde derginin kapanmasına sebep olmuştur. Daha önceki dergilerin kapanış nedenleri gibi maddi imkânsızlıklar veya hükümet baskısı yerine Orkun'un kurucu heyeti arasındaki anlaşmazlıklar neticesinde Atsız'ın kararıyla 18 Ocak 1952 tarihindeki son sayısı yayın hayatı sona ermiştir. 1962'de İsmail Hak-

kı Yılanlıoğlu Orkun'ı 10 yıl aradan sonra yeniden çıkarmıştır. Derginin kurucusu olarak Atsız'ı göstermiştir. Aylık olarak yayımlanan bu dergi de 1964 yılında sona ermiştir.

Atsız'ın süreli yayıncılık faaliyetinin son basamağı 11 Aralık 1975'teki vefatına dek devam eden Ötüken dergisi olmuştur. 15 Ocak 1964 tarihinde çıkmaya başlayan Ötüken, 143 sayısıyl birlikt Atsız'ın yayıncılık külliyatı içerisinde en uzun soluklu ve istikrarlı dergisi olmuştur. Ötüken önceki dergiler gibi Türkçülük fikri doğrultusunda yayın politikası takip etmiştir. Tarih, edebiyat, dil ve kültür alanlarında yazı ve şiirlere yer veren dergi, Atsız'ın Türkçülüğü çizgisinde sürmüştür. 1952-1969 yılları arasında Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde çalışan Atsız'ın buradan emekli olduktan sonra artık tek işi Ötüken olmuştur. Uluslararası siyasette bütün şiddetiyle devam eden Soğuk Savaş'ın etkilerinin Türkiye'de hissedildiği bu dönemde Ötüken'in varlığı Türkçülük için önemli bir silah olmuştur. Atsız da derginin yaşaması için yaşının getirdiği hastalıklar ve özel hayatındaki sorunlara karşın mücadeleye devam etmiştir. Sol örgütlerin Türkiye'nin doğu bölgelerinde propaganda faaliyetleriyle bağımsız bir Kürt devleti kurmaya çalıştığını vurgulayan yazıları bazı gayri milli çevrelerde tepki çekmiştir. Adalet

Bakanlığı Ötüken'deki yazıları sebebiyle derginin sahibi Atsız'a ve yazı işleri müdürü Mustafa Kayabek'e dava açmıştır. Dava sonucunda bir buçuk yıl hapis cezasına çarptırılan Atsız birtakım hastalıklardan mustarip olmasına karşın 1973 yılında Sağmalcılar Cezaevine gönderilmiştir. Bu olay Türk milliyetçisi çevrelerce protesto edilmiş ve üniversitelerde akademisyenler ve öğrenciler Atsız için af kampanyası başlatılmıştır. Bu kampanyaya başka sivil toplum örgütleri, dernekler ve siyasiler de dâhil olunca Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Atsız'ın böyle bir talebi olmamasına karşın cumhurbaşkanı affıyla cezaevinden çıkmasını sağlamıştır. Atsız cezaevinden çıktıktan sonra Ötüken için çalışmaya devam etmiş ancak kardeşi Nejdett Sançar'ın 22 Şubat 1975'te ölümünün kendisinde yarattığı sarsıntı ve ağırlaşan sağlık durumu etkisini hissettirmeye başlamıştır. 11 Aralık 1975 akşamı son nefesini verdiğinde geride onlarca ilmi ve edebi eser, yüzlerce makale ve şiir, çıkarılan dergiler ve 70 yıllık bir Türkçülük mücadelesi bırakmıştır. Onun şu satırları dik başlılığını, geri adım atmayışını, tavizsizliğini ve dava adamlığını göstermektedir: "Baş eğmedik edâniye ikbâl ü câh için; Mâziye, ırka, sancağadır iftihârımız." Ruhu Tanrıdağı'nda Kür Şad'ın yanında olsun.

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

دنياه راحت يوق، هرکس بر اميدله کلور بيک دردله کيدر
اللهی ذکر ايتيميه باق، کوکلده نه درد قالور نه ده کدر.

RAHAT YOK

*Dünyada rahat yok, herkes bir ümitle gelir bin dertle gider,
Allah'ı zikretmeye bak, gönülde ne dert kalır, ne de keder.*

(Ahmet Sevgi)

ŞİİRLERİYLE HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

Atsiz, Nihâi (Hüseyin Nihâi), Nihâi Atsız Çiftçioğlu, Çiftçioğlu H. Nihal, Çiftçioğlu (Hüseyin Çiftçioğlu) imzasıyla; Y. D., T. Bayındırlı, Selim Pusat, Sururi Ermete, Boz kurt Adsız, Dergi takma adlarıyla eserlerini yazan Hüseyin Nihal Atsız şiirlerini Yolların Sonu adıyla kitaplaştırmıştır.

Atsız'ın şiirlerini topladığı şiir kitabı 1946 yılında İstanbul'da basılmıştır. İkinci basım, Ankara'da 1952; üçüncü basım Ankara'da 1963; dördüncü basım, İstanbul'da 1975 yılındadır. Sonrasında kitabın yayımlanmasına farklı tarihlerde devam edilmiştir.

Hüseyin Nihal Atsız, şiir ve hikâye yazımıyla edebî hayatına adım atmış sonrasında roman yazarlığıyla tanınmıştır. Romanlarında yer yer şiirlere de yer vermiştir. Atsız'ın romanları ve şiirleri arasında gizli bağlar bulunmaktadır. Bunları fark edebilmek için Atsız'ın takma adlarına, şiirlerindeki konu ve dizelere dikkatlice bakmak gerekir. Hayatı, romanları ve şiirleri adeta görünmeyen halkalarla birbirine bağlanmıştır (Ercilasun 2018: 468).

Şairliğiyle Atsız

Yazdığı eserleriyle edebiyatımızda Türk milliyetçiliğinin öncülerinden olan, Türklük bilincinin oluşmasında ve uyanık kalmasında büyük katkılar sağlayan Hüseyin Nihal Atsız ömrünün son yıllarına kadar aynı çizgide ve aynı duruşla inandığı fikirleri savunmaya devam etmiştir. Fikir adamlığını, fikirlerinin uygulanabilirliğini yaptıkları ve yazdıklarıyla da ispatlamaktadır.

Hüseyin Nihal Atsız tüm eserlerinde anlaşılır bir dille konuyu anlatmayı, yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcükleri tercih edip sade ve akıcı bir dil kullanmayı önemsemiştir. Sanat kaygısı gütmeyen okuyucunun merak duygusunu ve anlatımın heyecanını ayakta tutmak için duygu yoğunluğu içeren anlatımlara, soru ve ünlem içeren sözcüklere sıkça yer verir; çoğu insanın yaşadığı, bildiği veya hissettiği duyguları kendine has ifadelerle anlatır.

Atsız'a göre millî bir sanat eseri, ahlak ve güzellikle bir milleti en iyi yansıtan eserdir. Bunu da en iyi yapacak eser hissi konuların işlendiği eserlerdir. "Bir milletin dilini, duygusunu, zevkini en üstün örneğiyle veren

BÜLENT ÇEVİK

Millî duygu daima ahlaka, güzele değer verdiği için millî eser ahlakî ve güzel olan eserdir. Şiirin güzelliğinde konunun biraz rolü vardır, hissi mevzular fikrî konulardan daha kolay ve daha güzel yazılırlar."

Üslup yönünden kuvvetli bir sanatçı olan Hüseyin Nihal Atsız; eserlerini akıcı, berrak ve lirik bir dille yazmıştır. Süsten ve özentiden uzak tabii ve canlı bir dilin peşine düşmüştür. Coşkun bir heyecanın çerçevelediği kuvvetli bir romantizm, onun şiir ve romanlarının karakteristik çizgileridir. Diğer eserlerinde ise daha ilmî bir üslup kullanmaya özen gösterdi (Öner 1977: 67).

Başlıklarıyla Şiirler

Yolların Sonu kitabında 34 şiir başlığı bulunmaktadır. Kitaptaki şiirlerin başlıkları şu şekildedir:

Yakarış I-II, Yolların Sonu, Topal Asker, Kahramanların Ölümü, Toprak-Mazi, San Zeybek I-II, Davetiye, Yarının Türküsi, Türk Kızı, Kömen, Selâm, Kahramanlık, Bahtiyarlık, Türklerin Türküsi, Unutma, Dün Gece, OGece, Eski Bir Sonbahar, Karanlık, Özleyiş, Türkçülük Bayrağı, Koşmalar (I Ağıt, II, III, IV, V Sesleniş), Varsağılar (I, II, III, IV), Gel Buyruğu, Hatıralar, Yalnızlık, Korku, Ay Yüzlü Güzel Konçuy, Geri Gelen Mektup, Yaşayan Türkçülere Ağıt, Dörtlükler (Altı Dörtlük), Kader, Afşın'a Ağıt, Sona Doğru.

Kitapta 1944'te yazılan Özleyiş şiiri 1931'de yazılmış olan "Adalar Denizinden Altayların Daha Ötesine Kadar Bütün Türk Gençliğine" (Atsız Mecmua'da I. Bugünün Gençlerine. Sayı:1, s: 10, 1931 ve Sayı:16, s: 2, 1932; II. Muallim Arkadaşlarım. Sayı:5, s: 5, 1931; III Sayı:8, s: 2, 1931; IV. Asker Kardeşlerime. Sayı:2, s:12, 1931; V Sayı:16, s: 2, 1932 yayımlanmıştır.) başlığı altında bulunan şiirlerinde kapsamaktadır.

Ercilasun (2018: 321) eserinde Atsız'ın Yolla-

rın Sonu şiir kitabında yer almayan şiirleri olduğundan bahsetmekte ve tespit etmiş olduğu 1 Mayıs 1927 tarihli Millî Mecmua'da yer alan "Girdap" adlı şiirine yer vermektedir.

Aynılık (Atsız Mecmua, Sayı:17, s: 79, 1932), Macar İhtilâlcileri (Ötügen, Sayı:79, s:4 ve Sayı:82, s:9) 'Nejdet Sançar'a Ağıt' (Ötügen, Sayı:139, s: 3, 1975) ve Mutlak Seveceksin (Ruh Adam romanında Selim Pusat'ın yazmış olduğu) şiiri Yolların Sonu kitabında yer almamaktadır. Zindan başlığıyla bilinen şiir, kitapta IV. varsağı olarak mevcuttur.

Biçim Özellikleriyle Şiirler

Atsız, şiirlerinde çoğunlukla hece ölçüsünü kullanmıştır; 53 şiirin 38'ini hece ölçüsü ile 15 şiirden bazılarını belli bir aruz ölçüsü kullanmadan başka bir açıklamayla heceyi beyte uygulayıp yazmıştır. Hecenin genellikle 7, 8, 11, 13 ve 14'lü kalıplarına yer verirken bent veya beyit şeklindeki birimlerde (5, 13 veya 14'lü bazı dizelerde) aruz ölçüsünü kullanmıştır.

Atsız şiirlerinde nazım birimlerini serbest kullanmış olsa da çoğunlukla dörtlük nazım şeklini kullanır. 53 şiirin 37 tanesi dörtlüklerden oluşmaktadır. Birimlere ayrılmadan bütün hâlinde yazdığı Kahramanların Ölümü şiiri kıt'a nazım şekline; Gel Buyruğu, Kader, Afşın'a Ağıt, Sona Doğru şiirleri gazel tarzına yakındır.

Şiirlerinde birim sayısı, uyak düzeni ve nazım şekilleri farklılık gösterir. Örneğin Yakarış 1-2 şiiri sekiz dörtlük, çapraz uyak düzeni, 14'lü hece ölçüsü; Topal Asker şiiri 30 beyit, mesnevi nazım şekli (aa bb cc...); 23 dizeden oluşan Kahramanların Ölümü şiiri ayrı birimler değil bir bütün hâlinde ve çapraz uyak düzeni (xa xa...); Toprak-Mazi şiiri farklı birimler (3-12 arası) ve farklı uyak düzenleri (aba, aab-bcc... gibi) ile yazılmıştır.

Hüseyin Nihal Atsız şiirlerinin genelinde tam uyak kullanmıştır. Yer yer zengin, az da olsa yarım ve cinaslı(hayalet/hayal et gibi) uyaklara başvurmuş; bazı şiirlerde yalnızca redif benzerlikleri (çevirsin/olmasın, gidecektir/vermeyecektir gibi) kullanmıştır.

Hüseyin Nihal Atsız Yolların Sonu, Selam, O Gece, Türkçülük Bayrağı; Koşmalar: I Ağıt, II, III, IV, V Sesleniş; Varsağlar I, II, III, IV; Gel Buyruğu, Ay Yüzlü Güzel Konçuy adlı şiirlerinde Atsız mahlasına yer vermiştir.

Konularıyla ve Yaşanmışlıklarla Şiirler

Atsız'ın şiirlerinde Türk ülküsü, Türk kahra-

manlığı, Türk toprakları, milletimizin değer ve meziyetleri, yiğitlikleri, destanları konu olarak işlenmiştir. Aşk, özleyiş, yalnızlık konusunu işlediği; davası ve inandığı değerler için verdiği mücadelede yaşadıklarını anlattığı şiirleri de bulunmaktadır. Aşk şiirlerinde yiğitçe bir söylem görülür. Onun hayata bakışı, hayat felsefesi şiirlerinden çıkarılmaktadır (Sertkaya 1987: 18).

Atsız, eserlerini okuyanları millî benliğe ve sorumluluklarına sahip çıkmaya çağırır. Sorumluluklarını yerine getirmede alnı kara olanları şiirleriyle hırpalar. Türk tarihine, kültürüne, kahramanlığına; Türk milletinin özgürlüğüne olan bağlılığına şiirlerinde yer verip Türk devletine karşı olanları ve Türk kimliğinden uzaklaşanları şiddetle eleştirir.

Türk tarihi, kahramanlık şiirleriyle eşdeğerdir ve kahramanlıklarla doludur. Türk milleti; asırlardır kahramanlık şiirini yazmak için karada ve denizde kan dökmüş, şaheser eserleri doğudan batıya savaş meydanlarındaki başarılarıyla göstermiştir:

"Türk tarihi" denilen kahramanlık şiirini
Yeniden yazmak için harca yacağın kandır.
Mırsaları içinden en güzel ve derini
Batıda "Niğebolu", doğuda "Çaldıran"dır.

...
Yine ufka açılır şanlı korsanlarımız,
Bir Türk gölü yaparlar Akdeniz'in içini.

...
Kaynar elbet damarında hâlis Türk kanın,
Damarında çünkü kanı var "Atıla'nın
...

Buyursunlar... Bizim için savaş düşüğüdür;
Din Arab'ın, hukuk sizin, harp Türklüğüdür.
Açlar nasıl bir istekle koşarsa aş
Türk eri de öyle gider kanlı savaşa.
Hem karadan hem denizden ordular indir!
Çarpışalım, en doğru söz süngülerindir!
Kalem, fırça, mermer nedir? Birer oyuncak!
Şaheserler süngülerle yazılır ancak!"

...
Darbeyle gönüllerde yatan ülkü silinmez!
Atsız yere düşmekle bu bayrak yere inmez!..

Başarılı olmak hayatın gerçeklerine ulaşmak ve hayatı sorgulamak için insan; yaşadığı topraklardan maddi ve manevi olarak beslenmeli, toprağın kıymetini bilmelidir. Bu topraklar için toprak olan atalarını ve kendisinin de toprak olacağını unutmadan yeri geldiğinde kendisi de vatan toprağı için ölebilmelidir:

Hakikâti bulmak için onu eşmeli,
Yükselmekten bir şey çıkmaz, derinleşmeli.
Göğe doğru yükselenler bir gün yorulur,
Derinleşen, hakikâti toprakta bulur.

Şu ne başı ne de sonu olmayan toprak
Gömdüğümüz vücutlardan gıda alarak
Bize hayat, bize tarih, mâzi yaratır.
Mâzi köhne kitap değil şanlı bir satır...
Mâzi bizim atamızdır, toprak anamız.
Biri bizi yetiştirir, biri verir hız.
Bu toprağa nasıl dersin kara bir ölü
Ki bağrında bütün şanlı ecdat gömülü.
Türkler başarılarını, şanlı mazisini vatan için
çarpmaktan kaçmamasına borçludur. Ka-
zanmanın surlarını öğrenmek için Çanakkale,
Sakarya ve Dumlupınar'ı hatırlamak gerekir.
Topraklarımızda gözü olanlara da vatan için
şehit olmaktan korkmadığımızı, savaşmaktan
kaçmayacağımızı ifade ederek meydan okur:
Savaşmaktan kaçınır, kim varsa alını kara,
Kan dökmeyi bilenler hükmeder topraklara...
Kazanmanın sınırını bilmiyorsan git, ara
"Çanakkale" ufkunda, "Sakarya" toprağında.

...
Gövdesini elbette döndürürüz kalbura
Bir geçerse Moskof'un elimize yakası.
Çanakkale önünde yine kopar bir bora
Süngümüzle bozulur İngiliz'in cakası...

...
Edime'de Şükrü Paşa bekliyor nöbet!
Dumlupınar denen şeyi bilirsin elbet!
Şehitlerden elli milyon bekçisi olan
Aşılmaz bir kayadır bu ebedi vatan!
Atsız milleti ve ülküyü ileri götüren, zaferden
zafere yürüten ahlakın kanımızda, ruhumuzda
ve dolayısıyla içimizde gizli bir hâlde yaşamak-
ta, vazife için uygun fırsatı kollamakta oldu-
nu belirtmektedir. Kahramanlar millî çıkarları
şahısların üstünde tutan, millî mukaddeslere
ve tarihe saygı gösteren, haksızlıklarla savaşır-
ken ölümü hiçe sayıp pervasızca atılanlardır.
En büyük kahramanlığı yurdu ve şerefi uğru-
na bu topraklar için toprağa düşen nice adsız
şehitler gerçekleştirmiştir:
Yurt ve şeref uğrunda sen de seril toprağa
Varsın hiçbir dudakta anılmasın er adın!

...
Yiğit Harbiyeliler! Öğrenin dersinizi:
Kahraman göz kırpmadan düşmana saldıran-
dır.

...
Kahramanlar can verir

Yurdu yaşatmak için...

...
Adsız sansız olsa da en büyük kahramanlık;
Göz kırpmadan saldırıp bir daha dönmemek-
tir.

...
Yurt için ölümdür, en güzeli ölümün;
Ölümler yaşatır bir ırkın vatanını.
Tanrı Dağı, Altay Dağları, Ötüken, Ergenekon,
Kafkasya Atsız'ın şiirlerinde sıklıkla işlediği,
gönlünün özlediği yerlerdir. Adalar Denizi'n-
den Altayların daha ötesine kadar bütün Türk
gençliğine öğütler veren Atsız; asırlardır yaşı-
nılan bu yer adlarından bahsederek birbirinin
yolunu gözleyen tüm Türklerin tek bayrak ve
çatı altında toplanması gerektiğini anlatır:
Tanrı Dağı! Tanrılar, tanrılaşanlar dağı!
Orda on üç asırdır bizi bir gözleyen var.
Savaş türkülerıyla ayılı kızıl bayrağı,
Kefensiz ölümlerin ruhunu özleyen var.
Ulu Tanrı! Kür Şad'ın yenilmeyen ruhunu
Yüce Tanrı Dağında daha biraz barındır!
Geleceğiz yakında! Yarın bütün oralar
Demir bileklerdeki çelik kılıçlarıdır!

...
Yufka yürekliyle çetin yollar aşılmaz;
Çünkü bu yol kutludur, gider Tanrı Dağına.

...
Analım Tunga Er efsanesini;
Duyalım geçmişin erkek sesini.
Bürüyüp Tanrıdağ'ın çevresini
Yine Gök Türk olalım... El kuralım.
Ötüken-Yış durak olsun da bize
Yürüsün ordular oradan denize.
Çıkarıp Ergenekon'dan ulusu
Türk'ü kılsın yine dünya ulusu.
İzleyip Gök Börü'nün gölgesini
Gezelim gel o Kömen ülkesini.
O nasıl bir yürüyüştür, ne yiğitler katan!
Kun'u, Gök Türk'ü, Oğuz-Uygur'u, Kırgız'ı,
Tatar'ı...

...
Bir gün olur yılda, ayda,
Birleşiriz hep Altay'da.
Atsız Selam adlı şiirde kendisini anlatır, ölü-
münden sonra anılmayı diler; gönülleri yası
olanları, geçmişin yiğitlerini, yarının şehitleri-
ni selamlar; evin ocağı olan eşinin kahraman
olduğuna değinir ve beş yaşındaki oğlu Yağ-
mur'un yapacaklarıyla hayallerini gerçekleştireceğini belirtir:
Tek bir kadın değilsin sen... Sen bir ocaksın!
Mademki bir adın Atsız, katlanacaksın!

Varsın, bağrın fırkatiyle yavrunun yansın...
Yansın, dayan! Çünkü sen de bir kahraman-
sın!
Atsız oğlu Yağmur denen bu yağız çeri
Atılarak hepinizden daha ileri
Güldürecek babasının yanık ruhunu;
Ruh ve yürek sağrıları anlamaz bunu...

Hüseyin Nihal, Mehmet Fuat'ın isteğiyle Edebiyat Fakültesi Türikiyat Enstitüsünde asistan olarak işe başlar. Fakülteden hocası Zeki Velidi, I. Türk Tarih Kongresi'nde (2-11 Temmuz 1932) devletin resmî tarih tezinin bazı kısımlarını eleştirir. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Umumi Kâtibi Dr. Reşid Galib Prof. Dr. Zeki Velidi'yi "Arkadaşlar, esefle ifade edeyim ki Zeki Velidi Bey'in Darülfünun'daki kürsüsü önünde talebe olarak bulunmadığıma çok şükrediyorum. Darülfünun kürsüsü bu kadar hafif malûmat ve bu kadar sakil metotlarla işgal edilecek bir kıymetsiz mevki değildir." cümleleriyle aşağılar. Hüseyin Nihal, hocasını destekleyen yedi arkadaşıyla birlikte "Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz." telgrafını Türk Tarihi Tetkik Cemiyetine gönderir. Bu protesto telgrafıyla Reşid Galib'in tepkisini üzerine çeker. 19 Eylül 1932'de Reşid Galib Maarif Vekili olur ve Fuad Köprülü dekanlıktan ayrılır. Edebiyat Fakültesi Dekanlığına Ali Muzaffer asaleten tayin edilince Hüseyin Nihal, bu duruma kayıtsız kalamaz. Atsız Mecmua'nın kapanacağını bile bile 5 Eylül 1932 tarihli Atsız Mecmua'nın 7. sayısının 70. sayfasında "Darül Fünunun Kara, Daha Doğru Bir Tabirle Yüz Kızartacak Listesi" isminde bir makale yazıp derginin aynı sayısında asistanlık görevinden azledileceğini de bildirir. Atsız mecmuanın aynı sayısının 80. sayfasında okuyucularıyla vedalaşırçasına Yolların Sonu isimli bir şiir kaleme alır. 13 Mart 1933'te üniversitedeki asistanlık görevinden alınıp Türkçe öğretmeni olarak Malatya'ya gönderilen Atsız, kısa bir süre sonra edebiyat öğretmeni olarak Edirne Lisesi'ne atanır. Bugün yollanırken bir gurbete yeniden Belki bir kişi bile gelmeyecektir bize. Bir kemiğin ardında saatlerce yol giden İtler bile gülecek kimsesizliğimize.

...
Hüseyin Nihal, Kahramanların Ölümü adıyla bilinen "Şehit Tayyareci Kumay Yüzbaşı Kâmi'nin Hatırasına" başlıklı şiirini Hava Pilot Kumay Yüzbaşı olan İsmail Kami'nin şahade-ti üzerine yazmıştır. İstanbul 1898 doğumlu

ATSIZ ATSIZ YOLLARIN SONU

olan İsmail Kami, 25 Ağustos 1931 Salı sabahı bir uçak kazası neticesinde şehit olmuştur. Mezarı Eskişehir Hava Şehitliği'ndedir.

Gerilir zorlu bir yay
Oku fırlatmak için;
Gece gökte doğar ay
Yükselip batmak için.

...
İnsan büyür beşikte
Mezarda yatmak için.
Ve.....

Kahramanlar can verir
Yurdu yaşatmak için...

Geri Gelen Mektup şiiri Orkun'da (Sayı:44, s: 5, 1951) yayımlanmasından 21 yıl sonra Ruh Adam (1972) romanının sonuna doğru roman kahramanı "Atsız'ın da takma adlarından olan" Selim Pusat'ın Güntülü'ye yazıp gönderdiği şiir olarak karşımıza çıkacaktır. Selim Pusat onun önce şiir okuyan sesine vurulur; sonra da o sesin sahibini arar. Mutlak Seveceksin şiirini kızdan duyunca kahraman yeşil gözlü bu genç kıza gönülünü kaptırır. İçi korla dolan kahraman hislerini anlatmak için bir şiir kaleme alıp zarf içerisinde gönderir. Şiirin mektupla geri gelmesi, Güntülü'nün cevap vermemesi ve kızın arkadaşlarının şiiri okumaları Selim'i daha çok üzecektir.

Anlatılara göre şiirin yazılma süreci öğretmen Atsız'ın okuldaki bir meslektaşının yeşil

gözlerine vurulması ve hayatında ilk kez âşık olmasıyla başlamaktadır. Âşık olduğu kadına açılmaya karar verir. Şiirin giriş kıtasını yazıp bir zarfa koyar ve öğretmeninin dolabına bırakır. Kadın, mektubu bulduğunda kimden geldiğini anlar ve zarfı açmaya gerek görmez. Mektubu Atsız'a iade eder (veya Atsız'ın dolabına bırakır). Atsız, sonrasında şiirin geri kalanını kaleme alıp GeriGelen Mektup ismiyle Orkun dergisinde yayımlar ve şiir kitabında yer verir. Ruhun mu ateş, yoksa o gözler mi alevden? Bilmem, bu yanardağ ne biçim korla tutuştu? Pervane olan kendini gizler mi alevden; Sen istedin, ondan bu gönül zorla tutuştu... Gün senden ılık alsa da bir renge bürünse; Ay secde edip çehrene, yerlerde sürünse; Her şey silinip kayboluyorken nazarımdan, Yalnız o yeşil gözlerinin nuru görünse... Bedriye Sabit Atsız yazdığı şiirle (Atsız Mecmua, Sayı:17, s: 2, 1932) eşî olacak Hüseyin Nihal'in Türklük aşkını aşıl原因an öğütlerini aldıklarını ve gençliğin Türk ülküsünü yükseletceğini ifade etmektedir:

"Atsız"a

Bir buçuk yıl var ki senden öğüt aldık biz,
Senden taşan Türklük aşkı bize verdi hız...
Artık sussan ve beklesen bunun kârını,
Görsen nasıl hazırlıyor gençlik yânını?
"Türk"ü yalnız "Türk"ü örnek etmekte gayen

En ümitsiz varlık için emindi sayen.
Şuursuzca garba akan gençlik taşandı,
Bu sel senden neler aldı, neler kazandı!
Sendin çizen nispetini Bismark'la Türk'ün,
Sen anlattın niçin gitti Napolyon sürgün;
Artık bugün bir mefkûre değildir Lenin,
Sihirledi onu çelik iraden senin.
Ektiklerin genç kalplerde vermekte filiz,
Bil ki onun yükselmesi yakındır Atsız!..
Atsız, düşünmekle kalmayıp bilfiil eyleme dökerek duruşu, karakteri, ilmi çalışmalarını ve edebî eserleriyle yol göstermeye devam edecektir. Onun fikirleri ve eserleri aracılığıyla Türkçülük, yeni bir anlamlar kazanmayı sürdürecektir.

"Vaktiyle bir Atsız varmış..." derlerse ne hoş!
Anılmakla hangi bir ruh olmaz ki sarhoş?
Yüzde yüz Türk olduğun gün cihan senindir!

Kaynak

Atsız, H. N. (1986) Yolların Sonu. (24. Basım) İstanbul:Ötüken Neşriyat.

Atsız, H. N. (1990) Yolların Sonu. İstanbul: Baysan Basım.

Ercilasun, A. B. (2018) Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi. Ankara: PanamaYayınları.

Öner, S. (1977). Nihal Atsız. İstanbul: Toker Yayınları.

Sertkaya, O. F. (1987) Nihâl Atsız. Ankara: Kültür ve TurizmBakanlığı Yayınları.

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

رحمتم موقوف آن خوش کریهاست
چون کریست از بحر رحمت موج خاست

Rahmetim o ağlamalara bağlıdır. Kul ağladı mı rahmet denizi kabarmaya, dalgalanmaya başlar.

(Hz. Mevlânâ)

RAHMET DENİZİ

Yüce Allah'ın gazabı gölse, rahmeti denizdir, ey oğul, Ağla, ağla ki rahmet denizi taşsın da merhamete boğul.

(Ahmet Sevgi)

ATSIZ'IN RUH ADAMI

ANUŞ
GÖKCE

Sevgili Okurlar, Sizlere dergimizin bu sayısında büyük Türkçü Nihal Atsız'ın ünlü romanı "Ruh Adam" ı tanıtmaya çalışacağım. Kurgusuyla, diliyle işlediği temayla, karakterleriyle orijinal bir anlatımla büyüleyici bir romanı sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyorum.

Kitabın adı: RUH ADAM

Yazar: Hüseyin Nihal Atsız

Yayınevi: Ötüken Neşriyat

IV. baskı 1980 İstanbul

1.baskı: 1972 İST

Kitap daha önce yazılmış, fakat baskısı gecikmiştir. Yazar, olayın kahramanlarının bazıları hayatta olduğu için yayınlamayı geciktirmiş olabilir.

Türü: Psikolojik, tarihi, mitolojik roman.

Fiziksel özellikleri: Karton kapaklı, 291 sayfa. Ebatı: 12,3x19,3 cm

Kitabın içerik özellikleri:

Konusu: Askeri okuldan atılan kurmay bir subayın psikolojik travmalarını, inançlarını, değer yargılarını, topluma olan güven-sizliğini ve yalnızlığını; Güntülü ve Şeref karakteriyle reenkarnasyon konusunu irdeleyor.

Kitabın ilk cümlesi: Kamlançu ülkesinde bahar gelip de kuşlar ötüşmeye başlayınca, ağaçlarda ve yerlerde çiçekler açılınca Yüzbaşı Burcak yine o büyük çam ağacının yanına geldi.

Kitabın son cümlesi: Bir erkek, "İstirap çekiyorum; sen de beni seviyor musun?" diye ağlıyor, bir kadın da buna "Sus, sus, ben de istirap çekiyorum." diye cevap veriyordu.

Dil ve Üslup özellikleri: Atsız'ın akıcı bir anlatımı vardır. Psikolojik tahlillere girdiği zaman bu akıcılık kayboldu da ortaya attığı fikirler, cümle örgüsü insanı sürekli düşünmeye sevk ediyor.

Eserde yer alan dörtlük halindeki şiirler yazarın kendisine aittir.

Sanat anlayışı: Atsız bu romanı yazarken insanların ve devletlerin bir şeyleri kazanırken neleri kaybettiğini, kendi emelleri uğruna temel değerlerin hafife alınmasını içineleyen ve sert bir üslupla anlatır. Olayları kurgulaması, geçmişteki olayları ya-

şanan bir olayla kıyaslaması ve kendisini suçlu bulması, yasak aşk ve vicdan hesaplaşması, sinir krizleri, vefa – ihanet gibi değerlerin nasıl içinin boşaldığını bazen yumuşak bazen de sert bir üslupla ifade eder. Yaşadığı buhrandan sonra evi terk etmesi onun psikoloji olarak vefa- sevgi- ihanet-hayal- hakikat kavramlarını ele alırken insan ruhunun derinliklerine iner, didik didik eder.

Beğendiğim güzel sözler

Hiçbir tercüme aslındaki güzelliği muhafaza edemez. Aslında bir güzellik varsa benim bu meseleler üzerinde fikir yürütmek haddimi aşmak olur. (s.10)

Senin için değeri olmayan bu masalların erbabının yanında ehemmiyeti vardır. Sen kayısı ile zerdaliyi birbirine karıştırırsın ama manav karıştırmaz. (s.11)

Kendi ordusu bütün mevcuduyla düşman safına geçen bir kurmay ne yapabilir? (s.38)

İnsanlar okunmamış bir kitap gibidirler. En basitleri hakkındaki hükmü bile, tamamının okunmasına bırakmalı. Biraz derince olanların ise iyice okunduktan sonra üzerinde az veya çok düşünmek lazım. (s.91)

Muhteva

Atsız, Ruh Adam'da bir parça kendini anlatmaktadır. Liseden sonra tıbbiyeyi kazanan Atsız Askeri Tıbbiyeye geçer. Askerlik mesleğini çok sevmesine rağmen ırki milliyetçiliği üstün gelir ve Arap asıllı üstüne selam vermediği için ordudan atılır. Bu arada çok sıkıntı çeker. Darülfünunun Edebiyat Bölümünü kazanarak 1930'da mezun olur. Kitapta anlatılan Ayşe öğretmen ilk eşi olabilir. İkinci Eşi Bedriye Hanım meslektaşdır. Bu da Güntülü olması muhtemeldir.

Eser ilk önce bir Uygur hikâyesiyle başlıyor. İkinci bölümde Selim Pusat'ın ve arkadaşının askerlikten atılma olayları devreye giriyor. Uzunca bir aradan sonra

kitabın sonlarına doğru Uygur hikâyesi, olay kurgusu yeniden sahne alıyor.

UYGUR masalına göre Yüzbaşı Burkay Açığma Kün adında bir Karluk kızına âşık oluyor. Onun tedavisi için hanımı baksılar, şamanlar çağırıyor. Fakat o aşkı uğruna hanımından vazgeçiyor ve onu şeytanlara kurban ediyor. Vefa beklerken hainlik gören hanımı kurban edilirken eşine beddua ediyor. Dünyada ıstırapla dolu bir hayat yaşamasını diliyor. O esnada eşinin bedduası tutar, yüzbaşının içi ıstırapla dolar ve günden güne sararıp solmaya başlar. Çağrılan şamanlar bu ıstırapın ancak sevdiği kadının "seni seviyorum" demesiyle geçeceğini söylerler. Ancak kadın bir türlü seni seviyorum, demez. Kadın ben de ıstırap çekiyorum der, ama bir türlü seni seviyorum demez. Burkay bu deritten ölürken bile kadın, derin bir ıstırap çekiyor; fakat bir türlü "seni seviyorum" diyemez. Atsız, kendi hayatını yazdığı bu romanında iki bin yıllık Uygur Masalını romanın çeşitli yerlerinde yer vererek eserine orijinal bir anlatım katıyor. Tarihi bir bütünlük içinde geçmişle hali hazır, geleceği; vefa ile ihaneti, sevgi ile nefreti, hayal ile gerçeği bir arada harmanlıyor

İkinci Bölümde Selim Pusat ve arkadaşı Şeref'in askeri okuldan kovulması, Selimin ve arkadaşının verdikleri hukuk mücadelesinde üst mahkemenin berat kararını verdikten sonra Şeref'in "Tiyatro bitti artık!" diyerek intihar etmesi, psikolojik bunalıma giren Selim Pusat'ın ruhi bunalımları, gelgitleri, herkesten nefret emesi, adalete ve insanlara olan güvenin sarsılması, kocasının askerlik mesleğinden atıldıktan sonra bakanlık tarafından açığa alınan Ayşe Öğretmenin hukuki davayı kazanarak okula geri dönmesi; hem okulda arkadaşlarına ve okul müdürüne hem de evde kocasını hayata döndürmek için verdiği mücadeleler anlatılıyor. Kendisine bir suçlu gibi muamele eden okul müdürü ve öğretmen arkadaşlarına karşı oldukça kibar davranıyor, öğrencilerini çok seviyor ve güzel münasebetler kuruyor. Ayşe Kocasını hayata döndürmek, onun yüzünü güldürmek için her yolu deniyor. Bazen eve öğrencilerini ve öğretmen arkadaşlarını dahi çağırıyor. Öğrencileriyle, özellikle Güntülü ile tanıştırması evliliklerinin sonunu hazırlıyor.

Son bölümde Güntülü ile Selim Pusat'ın

duygusal yakınlığı; Güntülü'nün efsanedeki Açığma Kün, Selimin de Yüzbaşı Burkay olduğunu ve iki bin yıldır yaşadığını iddia etmesi; Leyla Mutlak olayı, Selim Pusat'ın tarihi şahsiyetlerin huzurunda kendisini yargılaması ve suçlu bulmasını, oğluyla vedalaşıp evi terk etmesi anlatılıyor. Efsanedeki Açığma Kün ile Ayşe Öğretmen'in öğrencilerinden Ülker'in efsanedeki olayı yaşaması konu ediliyor.

Özet

UYGUR masalına göre Yüzbaşı Burkay Açığma Kün adında bir Karluk kızına âşık oluyor.

Selim Pusat'ın hayatıyla Uygur Efsanesi birlikte veriliyor ve Selim Pusat'ın iki bin yıldan beri yaşaya geldiği vurgulanıyor. "Güntülü'nün de efsanede subayın âşık olduğu kadın olduğu, o da iki bin yıldan beri yaşamaya devam ettiğini söyleyerek" (s.229) eserde bir reenkarnasyon döngüsüne yer veriliyor.

Selim Pusat, Kurmay Okulunda okuyan son sınıf bir yüzbaşısıdır. Arkadaşı Şeref'le birlikte krallığı savunduğu için okuldan atılır. Hatta her ikisi de vatan hainliği suçlaması ile yargılanır. Mahkeme tarafından berat kararı verilir. Ancak geciken adalet, adalet değildir. Şeref askerlikten atılmasını hazmedemeyerek intihar eder. Selim Pusat ise eve kapanır, kimse ile konuşmaz, herkes ile alay eder. Kendisine yardım etmek isteyen eşi Ayşe öğretmenle bile alay eder. İnsanlara karşı güvenini yitiren Selim Pusat'ın adalet duygusu da sarsılır. Bütün insanlardan nefret eder. Küçük oğluyla bile ilgilenemez. Bütün yük Ayşe Pusat'ın üstündedir. Odasında arkadaş Şeref'in üniformalı portresi önünde saatlerce kalır ve onunla dertleşir, fikirlerini söyler, olayların kritiğini yapar. Lisede Edebiyat Öğretmeni olan eşi de Bakanlık tarafından açığa alınmış, üç sene süren bir hukukî mücadeleden sonra lise-deki öğretmenlik mesleğine dönebilmiştir. Okul müdürü ve öğretmen arkadaşları tarafından bir suçlu gibi muamele görmüş ve Ayşe inancını kaybetmeden mesleğini idame ettirmiştir.

Selim Pusat, arkadaşı Yarbey Tahsin Bey aracılığıyla bir tercüme bürosunda iş bulmuş ve evden çalışmaya başlamıştır. Sıkıldığı zaman veya ara verdiğinde zamanın çoğunu salonda arkadaş Şeref'in resminin önünde konuşarak geçirirdi.

Zaman zaman Ayşe Öğretmen ile edebi, tarihi, felsefi tahliller yapar ve onu bunalırtır.

Ayşe Öğretmen eşini hayata döndürmek için her yolu dener. Kendisine yakın bulduğu öğrenci ve arkadaşlarını evine davet ederek tanıştır. Öğrencilerinden Güntülü ile Selim Pusat'ın tanışması zamanla aşka döner. Bu olayda Güntülü'nün delici bakışları ve sürekli tartışması ve bazı tuhaf olaylar ve korulukta duyduğu sesler ve okunan şiirler etkili olmuştur.

Selim Pusat kızı yaşındaki bir kıza ilgi duymaya başlayınca bunu kendisine yediremez. Arkadaşıyla vedalaşır, oğlunu sever okşar ve evi terk eder. Selim Pusat kendi kendini yargılarken, tarihin büyük hükümdarlarını konuşturur ve hakkında verilen hükme razı olur.

Karakterlerin tahlili

Selim Pusat: Askerlikten menedilmiş, apoletleri sökülmiş, psikolojik takıntıları olan bir subay. Sürekli kendisi ile hesaplaşmakta, intihar eden arkadaşı Şeref'in resmi önünde uzun uzun düşünmekte ve dalıp gitmektedir. Vatana ihanetten yargılanması ve berat etmesi onun için bir kurtuluş değildir. Hapisten çıkmıştır, fakat bu kez kendisine eve hapsedmiştir. İnsanlardan nefret ediyor ve kimseyle görüşmüyor. Tek görüştüğü kişi eşi Ayşe ve 5 yaşındaki oğlu Tosun.

Ayşe Pusat: Selim Pusat'ın eşi. Bir lisede edebiyat öğretmeni. Eşinin davası sebebiyle açığa alınır ve 3 yıl sonra hukuk savaşını kazanarak okula geri döner. Beş yaşındaki Tosun'un annesi.

Güntülü: Ayşe Pusat'ın öğrencisidir. Çok akıllı, güzel bir kızdır. Hocasının kocası Selim Pusat'ın dikkatini çekmeyi başarır ve birbirlerine âşık olurlar.

Çamlık Kuru'da "Mutlak seveceksin, ben-den kaçamazsın" adlı Selim Pusat'ın daha önce yazmış olduğu şiiri efsunlu sesiyle okuyarak kendisinin Mete Han zamanında ok atılmayanlardan olduğunu, Selim'in de orduda görevli bir yüzbaşı olduğunu ve iki bin yıldır yaşadıklarını söyleyerek kafasını karıştırır.

Leyla Mutlak: Ayşe Pusat'ın eski öğrencisi. Öğretmen. Kendisini Kanuni'nin boğdurttuğu Şehzade Mustafa'nın 11. kuşaktan torunu olduğunu iddia ederek devlete bağlı olduğunu, Key adlı bir ajanının halkı devlete karşı isyan ettirmek için çalıştığını

bildiriyor. Key, güzel anlamına geliyor.

Vek: Ajandır. Askeri doktordur. O da bir aşk meselesi yüzünden ordudan atılmıştır. Vek, şeytan anlamına geliyor.

Işık Kızlar: Aydoğdu, Güntülü, Nurkan. Ayşe Öğretmenin Tıp Fakültesi sınavlarına hazırlanan üç öğrencisi. Bu ismi onlara Selim Pusat takıyor.

Osman Fişer: Almanya'dan Türkiye'ye gelerek Müslüman olmuş biri. Askeri Tarih Dergisinde çalışıyor. Yek'e benzemesinden dolayı Selim pek sevmiyor. Selim Pusat'a kendisinden 20 yaş küçük bir kıza âşık olacağını söyleyerek canını sıkıyor. Aynı şeyi Yek de söylemiş, bu düşünceyi süratle zihnini uzaklaştırmıştı.

Tahsin: Selim Pusat'ın arkadaşı. Yarbay. Bir tercüme bürosunda Selim Pusat'a iş buluyor.

Tosun: Ayşe ile Selim Pusat'ın oğlu. Beş yaşındadır.

Ülker: Ayşe'nin öğrencisi. Garip davranışları olan ve geçmişten sesler duyduğunu ifade eden kız.

Tahliller

Fedakârlık:

Ayşe öğretmen çok fedakâr bir eştir. Selimi güldürmek, onu memnun etmek için alaylarına, istihzalarına sabırla tahammül etmekte arkadaşlarını bile evine çağır-maktadır.

Eski düzen ile yeni yönetimin kıyaslaması:

Selimin felaketini hazırlayan şey Harp Tarihi vazifelerinin birinde kullandığı bir cümle olmuştu. Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa için "Türk harp tarihinin son büyük simasıdır." demesi fırtınayı koparmıştı. Albay Gazi Osman Paşa'yı küçültecek şekilde tenkit etmiş, talebeden sözünü geri almasını talep etmişti. Selim Pusat kararından dönmeyerek sözlerini yeniledi. Çanakkale ve Sakarya savaşlarının kazanılmasında askeri değil, siyasi sonuçların önemli olduğunu belirten Selim Pusat Plevne savaşı ile Çanakkale ve Sakarya savaşlarının mukayese etmesi, Mohaç, Çaldıran, Kosova, Niğbolu'ya kadar uzanması Albay'ı çıldırtmıştı.

Albay'ın "Kurmay aday! Padişahlık devrine ne kadar hasret çekiyorsun. Bu rejime yemin vermiş olduğun halde tıpkı bir kralcı gibi konuşuyorsun." diye azarlaması, Selim Pusat'ın "Evet albayım! Bu rejime yemin vermiş olduğum halde fikren kral-

cıyım. Çünkü birinci sınıf askerler kralıklarlarda çıkar. Siz de vaktiyle krallığa yemin etmiş olduğunuz halde bugün cumhuriyetçi gözlüküyorsunuz.” demesi bardağı taşıran son damla oldu. Sınıftaki tartışmalar okul komutanlığı tarafından duyulup sınıfa askerle giren general tarafından resmîyete geçirilerek Selim Pusat ve arkadaşları Şeref tutuklanmış, kralcılık fikrini savunmak ve vatana ihanet davasından dolayı hapse atılmıştı. Askeri mahkeme idam kararı vermiş, bir üst mahkemede karar bozarak üç yıl sonra berat ettirmişti.” (S.36)

Önyargı, adaletsizlik

Atsız, insanların önyargılı davranılmasına, olayların çarpıtılmasına ve haksızlığa karşı çıkar. Selim’in ve Şeref’in askeri okuldan atılmasını haksızlık olarak görür. Hele vatana ihanet davasıyla yargılanması ömrünü askerliğe adanmış bir adama karşı yapılan en büyük hakaret bilir. Ayşe Pusat karakterinde de bunu görmekteyiz. Ayşe Pusat’ın Selim’in askerlik mesleğinden ihraç edilmesinin ardından Bakanlıkça işten el çektilmesi apaçık bir haksızlıktır. Davayı kazandıktan sonra okuluna geri dönen Ayşe Pusat’a okul müdürünün ve öğretmenin arkadaşlarının tavırları ise işlemmediği bir suçtan dolayı başkasını cezalandırmak, cemiyetten dışlamak anlamına gelir ki bu da haksızlığın ve tahammülsizliğin âlâsıdır.

“Okul Müdürü;

Sizin buraya gelmenize mâni olmak için bütün gayretimi sarf ettim, diye söze başladı ve bu sözlerin yapacağı tepeden inme tesiri görmek için gözlerini Ayşe’nin gözlerine dikti. Fakat hayret! Ayşe’nin yüzünde hiçbir değişiklik yoktu. Taş gibi sessiz, hareketsiz ve donuk bir duruşla dinliyordu.

-Çünkü öğrencilere propaganda yaparak menfi yollara sürükleyen bir öğretmeni müdür olarak istememekte haklıyım.

Müdür bunu söyleyerek durdu. Karşısındakinin soğukkanlılığı önünde sözlerinin arkasını getirememişti. Edebiyat öğretmeni belli belirsiz bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Bu propagandanın ne olduğunu öğrenebilir miyim? Hakkımda resmi bir şikâyet yapılmış mı?

Müdür hararetlendi;

Hayır. Hakkınızda resmi bir şikâyet veya

tahkikat yok... Ayşe karşısındaki yaşlı kadına acıyarak biraz da istihfafla baktı ve kocasının duruşma sırasındaki bir sözünü; “Acizleri layık olmadıkları bir mevkiinin başına geçiren devlet batır.” diye haykırmasını düşündü ve ona hak verdi. (s.24 vd.)

Reenkarnasyon

Selim Pusat’ın Güntülü ile iki bin yıldır yaşadıklarına dair konuşmaları, romanda reenkarasyon hususunun işlendiğini gösterir.

... “Unuttuğunuza göre bin yıl önce yazmış olacaksınız.

Selim’in beynindeki karanlık yer aydınlanıyor gibiydi. ‘Ben bin yıldan beri yaşıyor muyum?’ diye düşündü. Yanındaki kız tıpkı bir büyücü gibi onun aklından geçenleri anlayarak cevap veriyordu.

-Evet! Bin yıldan beri yaşıyorsunuz. Hatta belki de iki bin yıldan beri... Mete’nin askerlerini sadakat sınavından geçirmek için sevgililerine, nişanlılarına, eşlerine ok atmalarını emrettiği ve büyük sevgileri dolayısıyla ok atmayanları idam ettirdiği zamandan beri...” (s.135)

-İkimiz de iki bin yıldır yaşadığımıza göre o zamanda da tanışıyor muyduk?

-Elbette tanışıyorduk.

-Peki... Ben o zaman bir subaydım, ya siz?

-Ok atılmayanlardan biri... (s.137)

Olağan üstü şeylerin yaşanmış gibi anlatılması, abartı

Selim Pusat’ın Çamlık koruda duyduğu sesler, okunan şiirler, Güntülü’nün esrarengiz bir kişiliği temsil etmesi, Leyla Mutlak, Ülker’in vecd halinde duyduğu sesler, Şeref’in resminden kan damlaması, Pusat’ın elinin kan olması vs. fazlaca alegorik ve abartıdır.

... “Şerefın gözleri ıslaktı.

Şeref, ağlıyor musun? diye sordu. Arkadaşı ceketin düğmeleri çözerek açtı. Yüreğini gösterdi. Şerefın kalbi kanıyordu...” (s. 203.vd).

Bir yerin mi kanadı... Ayşe kapının tokmağını gösteriyordu. Bu kadar çok kan nedir? (s.205)

Tarihi perspektifi romana uygulaması

Hüseyin Nihal Atsız, tarih anlayışını romanlarına da yansıtır. Bozkurtların Ölümü, Bozkurtların Dirilişi, Deli Kurt gibi romanlarında görülen tarihin ilk dönemlerinden, destanlarından başlayan tarih anlayışını Türkçülük ve Turancılık üzerine

inşa eder. Türk tarihinde cihan hakimiyeti mefkuresine hizmet eden büyük devlet adamlarını, yenilgilerimizi ve zaferlerimizi, yapılan hataları ve ibret alınması gereken olayları karakterize eder.

Ruh Adam romanının bir Uygur efsanesiyle başlaması, Mete Han, Çuçi, Timur, Cengiz Han, gibi tarihi şahsiyetleri konuşturması, Kanuni'nin Şehzade Mustafa'yı boğdurması gibi hadiseler romanında yer vermiş, düşüncesini karakterler vasıtasıyla okuyucusuna aktarmıştır.

... "Ayşe Pusat: Hakikat şu olabilir: Bugünden belki iki bin yıl önce o zamanki Türk devletinin ordusunda tanınmış bir subay büyük bir suç veya büyük bir günah işledi. Bu günahı işlemesindeki amil güzel bir kadındı. Bu subay suçunun ve günahının cezasını çok pahalı bir şekilde ödediği halde, büyük maddi ve manevi ıstıraplar çekti. Fakat öyle bir vaka ki halk bunu asırlarca unutamadı. Subayın çektiği cezayı umumi vicdan kâfi görmediği için onun ruhunun da ıstıraplar içinde kıvrınmasını ve dünyaya her gelişinde aynı cezanın tekrarrünü arzu etti. Ceza pek şiddetli olduğuna ve masal iki bin yıl öncesini anlattığına göre bu vaka Mete zamanında geçmiş olabilir. Senin sevgili Mete'n zamanında..." (s.14)

... "İnsanlar gözleriyle gördüğü basit vakaları bile birbirinden ayrı şekilde, hatta birbirini nakzeder şekilde anlatırken, vesika denilen kırıntıların yardımıyla binlerce yıllık hadiseleri tespit etmek iddiası size ciddi geliyor mu? Vesikaları bırakanların aklından, görüş kabiliyetinden ve bilhassa vicdanı ile namusundan emin misiniz?

- Fakat metod? Tarih metodu?

-Metod dediğiniz uydurmanızın riyazi bir katiyeti var mıdır? İnsanlar hem doğruyu bulmak hem de aldanmak için yaratılmıştır. Hadiselerin kırk veçhesi bulundukça ve insanlar kırkına birden nüfuz imkanından mahrum kaldıkça gelip geçen şeyleri kendi dar çerçevelerinden görmekte devam edeceklerdir... Tarihin yarı buçuk hakikate yaklaşan kısmı askeri tarih olduğu halde meydan savaşlarının bile meçhuliyet perdesi altında görüldüğü muhakkaktır. Gerçi bir meydan savaşını anlatan eserler yazılır, krokiler çizilir harita üzerinde o muharebenin hareketleri gösterilirse de bunun değeri nazari olarak o meydan savaşının orada anlaşıldığı

şekilde ceryan etmiş olmasına göredir. O savaş orada olmayıp başka bir şekilde olsa yine de kurmayın ondan alacağı bir ders vardır. Malazgirt Savaşı 26 Ağustos 1071 yerine 26 Mart 1761'de geçseydi kurmay için daha serin bir havada ve bazı ateşli silahlarla yapılmış olması gibi bir değişiklik göstermesinden başka ne fark olabilirdi? ..." (s. 79 vd.) **Burada yazar benim kanaatime göre tarihi olayları açıklarken bir masal gibi anlatılmamasını, hadiselerin çok yönlü incelenmesini ve vesikaların bir tenkite tabi tutulmasını, başka vesikalarla doğruluğunun teyit edilmesini savunmaktadır.**

... "Tarihin şuur ve vicdanı olsaydı böyle demeyecekti. Çünkü tarih Sultan Hamid ve sadrazamını bize onların düşmanları olan hürriyetperverlerin ağız ve gözüyle anlatıyor ve eşref-i mahlukat sayılan, fakat hakikatte sürüden farkı olmayan insanlar da bu şahane safsatayı kabul ediyor. Acaba Sultan Abdülhamid'in gözüyle tarih yazılsaydı hürriyetçiler için verilen hüküm ne olacaktı? Bu hükmün doğruluğu ne malum diyeceksin? Şuradan malum ki, Sultan Abdülhamid, hiç siyasi idam yapmadan otuz yıl ayakta tuttuğu imparatorluğu, hürriyetçi takım siyasi idamlar, korkunç istibdatlar arasında on yılda tasfiye ettiler. Hürriyet kahramanlarını ortaya fırlamasaydı da Abdülhamid yerinde kalsaydı Balkan Harbi çıkmayacaktı. Çıksa bile Abdülhamid'in siyasi dehası Balkanların arasına tefrika sokacak ve belki de birini kendisine çekecekti..." (s.89 vd.) **Tarihi hatalarımızdan ders çıkarmamız gerektiğini, olaylara ve kişilere farklı cephelerden bakılmasını çıkarıyoruz.**

Atsız ile Cengiz Aytmatov'un eserlerindeki müşterek nokta

Atsız'ın esere bir efsaneyle başlaması ve sonuna kadar realiteyle birlikte götürmesi alegorik anlatımlar Kırgız yazar ve siyaset adamı Cengiz Aytmatov'da da görülmektedir. "Cengiz Han'a Küsen Bulut" ta da bir subayın ve karısının devenin hörgücüne asılarak idam edilmeleri ve bu olaydan sonra Cengiz Han'a uğur getiren bulutun onu terk etmesi; doğan çocuğun yaşlı dadısı tarafından emzirilmesi gibi olaylar enteresandır. Cengiz Aytmatov'un demir perde ülkesinde yetiştiğini düşünürsek Atsız'ın eserlerine ulaşması imkânsız gibi görünüyor. Bu benzerlik, fikirlerini

sembolleştirerek anlatması, efsanelerin ve masalların, halk hikâyelerinin romana dahil edilmesi muhteşem bir ifade yeteneğidir.

Hüseyin Nihal Atsız (1905 İst.-1975 İst.). Türkçü yazar ve şair.

Hüseyin Nihal Atsız, kendisine has prensipleri olan ve fikirlerinden asla taviz vermeyen bir Türk milliyetçisidir. Onun milliyetçiliği ırka ve soy birliğine dayanır. Tarihi, Türk çocuklarına bir milli şuur ve kimlik kazandırılması ve yapılan hatalardan ders çıkartılması için okutulmasının şart olduğunu savunur. Yapılan inkıpların tepeden inme değil sosyal bünyemize uygun olmasını ister. Selçukluları, Gaznelileri, Karahanları, Osmanlıları ve Cumhuriyeti ayrı ayrı devletler olarak kabul etmez. Bunları sadece hanedanlık olarak görür ve adına Türk Devleti, vatanına da Türkiye der. Osmanlı devletini kötüleyen, yok sayan bir tarih anlayışını kabul etmez. Köklerimizi Etilerden ya da Anadolu'da yaşamış eski kavimlerde aramak yerine bugün hala varlığını sürdüren, gelenekleriyle devam edegelen memleketlerde aramamız gerektiğini savunur. Bu anlayışıyla Atatürk'ün savunduğu tarih tezine ters düşer.

Eserleri:

Dergiler: Atsız Mecmua (15 Mayıs 1931-25 Eylül 1932), Orhun (1933-1934, 1943-1944), Orkun (1950, 1962- 1963), Ötüken (1964-1965)

Romanlar: Dalkavuklar Gecesi (1941), Bozkurtların Ölümü, Bozkurtların Dirilişi, Z Vitamini (1959), Ruh Adam (1972)

Şiir: Yolların Sonu

Türk Tarihinde Meseleler (1975 makaleler kitap haline getirilmiş Türk Edebiyatı Tarihi (1992 oğlu Buğra Atsız tarafından makaleleri bir kitap haline getirildi), Oruç Bey Tarihi (yeni harflere çeviri), Aşık Paşazade Tarihi (Yeni harflere çeviri)

Sonuç

Ruh Adam, toplumumuzda görülen pek çok aksaklığın dışı vurumudur. Burada imparatorluktan ulus devlete geçişin sancılarını görmekteyiz. Bize bir esere, bir olaya değişik açılardan bakmamızı sağlayan en güzel eserlerden birisidir. Gençlere milli bir şuur vermesi açısından çok önemlidir. Eserinde tarihi olaylara şahsiyetlere yer vermesi çocuklara milli bir tarih şuurunu aşlamak gayesini gütmektedir.

Her Türk gencinin okuması gereken bu eserin yanında yazarın diğer kitaplarının da okunmasını tavsiye ederim.

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

بدريا در منافع بی شمارست
اکرخواهی سلامت در کنارست

*Denizde sayısız faydalar var ama
selamet istersen kıyıdadır.*

(Şeyh Sâdî)

SELAMET KENARDA

*Rızık bazen karada, bazen denizde, bazen nârdadır,
Deniz kârlı gibi görünse de selamet kenardadır.*

(Ahmet Sevgi)